

Renginio programa:
www.kpd.lt

Rugsėjo 16-18

EUROPOS PAVELDO DIENOS '16

Kultūros paveldas ir bendruomenės

Ar šiandien galėtume įsivaizduoti vandens rezervuarą vietoje Vilniaus Aukštutinės pilies? Kauno pilies mūrų medžiagomis išgrįstas miesto gatvės? 1911-1912 m. tokius carinės Rusijos planus, kurie nesunkiai galėjo virsti tikrove, sustabdė J. Basanavičiaus, T. Daugirdo ir kitų visuomenininkų inicijuotų bendruomeninių judėjimų pastangos. Šie susivienijimai prieš istorijai aklus žmogiškosios atminties relikto naikinimo planus nėra tik pavieniai, atsitiktiniai pavyzdžiai. Istorijos tėkmėje bendruomenės ne kartą padėjo išlikti materialiams mus supantiems laiko ženklams. Pavyzdžiui, du šimtmečius skaičiuojančias Rasų kapines Vilniuje išsaugojo į paminklosauginį judėjimą susibūrę žmonės, sovietmečiu neleidę seniausių miesto kapinių paaukoti automagistralės tiesimui. Kaip ir vyresniajai vilniečių kartai gerai žinomą namą Tiltų gatvėje Vilniaus senamiestyje, kurio vietoje turėjo iškilti automobilių stovėjimo aikštelė. Tai, kad tautai praeities įsisąmoninimas padeda įtvirtinti savo tapatybę, o kartu gali būti ir susivienijimo bei įkvėpimo šaltinis, rodo ir tai, jog minėtas paminklosauginis judėjimas

turėjo didžiulę įtaką Lietuvos valstybingumo atgimimui, t. y. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio kūrimuisi.

Daugybė įvairių laikotarpių pastatų, ištisu kvartalų ir senamiesčių, reikšmingų kultūros paveldo objektų tiek Europoje, tiek ir Lietuvoje išliko todėl, kad buvo reikalingi vietos bendruomenėi. Vietos žmonėms, suvokusiems juos supančių kultūros paveldo objektų vertingumą ir mačiusiems juose savo išskirtinumo ir tapatumo ženklą – pagrindą bendruomenės gyvybingumui, klestėjimui ir tęstinumui.

Dar XX-ojo amžiaus pradžioje vadinamoji Atėnų chartija atkreipė dėmesį, jog patikimiausias garantas norint išsaugoti kultūros paminklus ateičiai yra ne kas kita kaip tik pačių konkrečios vietovės žmonių pagarba ir prisirišimas prie jų. Vis dėlto ilgą laiką iššūkius kultūros paveldo srityje bandyta įveikti vien tik profesionalų jėgomis. Tačiau XXI amžius vis labiau atsigręžia link suvokimo, kad į kultūros paveldo apsaugą turi įsitraukti ir visuomenės atstovai, bendruomenės, nes būtent jos tuo

paveldu betarpiškai naudojosi ir naudosis, jį saugos ir puoselės, perduos ateities kartoms. Juk ar gali kažkas turėti stipresnę motyvaciją ir kūrybiškesnę žvilgsnį siekiant istorinio palikimo išsaugojimo nei tie, su kuriais konkrečios kultūros paveldo vertybės yra betarpiškai susijusios – mena konkrečią jų praeitį, fiksuoja pirmuosius vietovės atsiradimo pėdsakus ir svarbiausius istorinius įvykius?

Kita vertus, reikia pripažinti, kad ir bendruomenės, būdamos aktyviausiomis ir pajėgiausiomis visuomenės dalimis, ne visada įvertina kultūros paveldo reikšmę. O juk stipri ir sąmoninga bendruomenė yra būtina norint užtikrinti kultūros paveldo tausojimą, pasipriešinti tiems plėtros projektams, kurie žaloja kultūros paveldo autentiškumą. Todėl šiųmetės Europos paveldo dienos ir jų tema, prie kurios šiais metais jungiasi daugelis žemyno šalių, yra skirtos ne tik bendruomenių vaidmens išryškinimui kultūros paveldo objektų išsaugojimo procese, bet ir jo pažinimui apskritai. Pabandykime suvokti kaip savą Lietuvos kultūros paveldą ir jo materialumą pavarskime dvasine būtinybe.